

מבואותי מזהר"ן
שיחות הר"ן

שיחה ח'

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

שלא לעיין כשלומד מילי
דפורענותא

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ח"מ שמו שמח)

שיחות הר"ן סימן ח'

כשלומדין מילי דפורענותא, כגון כשלומדין הלכות אבילות וכיוצא, אין לעיין שם הרבה, כי אין צריכין להעמיק המחשבה במקומות כאלו, כי המחשבה יש לה תוקף גדול כמבואר במקום אחר, וע"כ צריכין לעבור במהירות מקומות כאלו:

שלא לעיין כשלומד מילי דפורענותא

שיחות הר"ן אות ח'

מקום וזמן אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

רבנו מזהיר שכיון שכח המחשבה לפעול שתתקיים מחשבתו כמו שביאר כ"פ, על כן כשלומד מילי דפורענותא והלכות אבלות לא יעיין אלא ילמד במהירות שמא ישקע בעיון גדול ויכול להסתכן שיגרם לעצמו שיהיה אָבֵל. ומסתמא עיקר ההזהרה למי שרגיל בעיון, ומסתמא הטעם כיון שתוקף המחשבה מצטרף לשמא יש עליו איזה קטרוג וימצא הבעל דין הזדמנות לפרוע חובו, כדמצינו בקיר נטוי שסכנה לעבור תחתיו.

שיחות

מובא בכתבי רבי שמואל' (הורוויץ, עמ' רצא): וְהָרַב בְּרוּךְ אֶפְרַיִם ז"ל (בעל מחבר פירוש 'באבי הנחל' על ליקוטי מוהר"ן), סמוך לפטירתו ז"ל הִיָּה חוֹלָה, וּסְפָרוּ לְהָרַב מִשְׁעֵהָרִין ז"ל וְהָלַף לְבַקְרוֹ וְדַבֵּר אִתּוֹ. וְאָמַר אַחַר כֵּן הָרַב מִשְׁעֵהָרִין ז"ל שְׁהוּא יָרָא מִמֶּנּוּ שְׁלֹא יָמוּת, כִּי לִקְח בְּמַחוּ מִיָּתֵהּ מֵאֵד, וְהַמְחַשְׁבָּה יֵשׁ לָהּ בַּח גְּדוּל. וְכִשְׁנֹפֶטֶר הִיָּה אֵיזָה זְמַן אַחַר כֵּן חָם הַגּוֹף שְׁלוֹ מִחֲמַת הַנוּעֵת הַמַּח שְׁלוֹ בְּעַמְקוֹת. וְהָרַב מִשְׁעֵהָרִין ז"ל הִיָּה דָרְכּוֹ תַמִּיד לֹא מִרְבָּא אֱלִיּוֹ בְּשִׁבִיל חוֹלָה, שְׁהַעֲקָר שְׁלֹא לִקְח בְּמַחוּ וּבְמַחְשָׁבָה חָס וְשְׁלוֹם שְׁיָמוּת, לֹא חוֹלָה וְלֹא קְרוּבִיו (- שלא יחשבו על כך), כִּי אֲדַרְבָּא יָקוּחוּ בְּמַחְשָׁבָה שְׁלֹא חוֹלָה כָּלָל, וּבְכָל פַּעַם יִחְשְׁבוּ שְׁהוּטֵב לוֹ, עַס אִיז אִים בְּעַסְרִי, וּבְזָה מִמְשִׁיבִים שְׁיִהְיֶה כֵּן. (הובא בעוטה אור על שיחות הר"ן להרב אליהו עטיה)

שערי צדיק (לרבי גדליה קניג ח"א מכתב י' עמ' קיט) מעשה שסיפור לו מורו רבי אברהם שטינהרץ זצ"ל – אא"ז הרב ז"ל מִשְׁעֵהָרִין קרא לו פעם ואמר לו בְּזָה הַלְשׁוֹן: "אֲבָרְהָם, בֵּא וְאֶסְפָּר לָךְ סֵפֶר לְדַתְךָ. דַּע בְּנִי, שְׁאֵתָהּ הוּא מוֹפֵת מִרְבֵּי אֲבָרְהָם בְּעַר (הוא כבוד קדשת מוהר"ר אֲבָרְהָם בְּעַר זְצוּק"ל, בֵּן בְּתוֹ שֶׁל אֲדוֹמוֹר הַנִּנְמָח וְצוּקְלָה"ה זִיע"א מֵרַת אֲדָל עֲלֵיהָ הַשְׁלוֹם). וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כֵּן הִיָּה, כְּשֶׁאֲמַךְ הִיא בְּתֵי מֵרַת דְּבוּרָה עֲלֵיהָ הַשְׁלוֹם הִיָּתֵה בְּהַרְיוֹן אֲתָךְ בְּסוּף חֲדָשׁ הַשְּׁמִינִי, אֲחֻזּוֹ אוֹתָהּ צִירֵי לְדָה וְכַרְעָה לְלִדְתָהּ. וְהַסְבָּה לְכֵן הִיָּתֵה כִּי בְּסִמּוּךְ לָזָה נִפְטָרָה אִמָּה הִיא אֲשֶׁתִּי הָרֵאשׁוֹנָה עֲלֵיהָ הַשְׁלוֹם בְּדָמֵי יָמֶיהָ, וּמִרַב צַעַר שְׁהַצְטַעְרָה וּמִרְרָה בְּבִכּוּת עֲלֵיהָ לֹאִין שְׁעוֹר, עַל יְדֵי כֵּן נַחֲלָשָׁה, וְזָה גֵרַם לָהּ שְׁאֲחֻזָּה פְּתָאם חֲבָלֵי לְדָה. וְאִנִּי בְּעֶצְמֵי מִרַב צַעַר, כִּי זָה עָתָה מֵתָה עָלֵי אֲשֶׁתִּי הָרֵאשׁוֹנָה עֲלֵיהָ הַשְׁלוֹם, וְגַם בְּתֵי הִיא אֲמַךְ עֲלֵיהָ הַשְׁלוֹם כְּכֵן הַפִּילָה בִּי פְּעַמִּים קָדָם, נִבְהַלְתִּי מֵאֵד וְיָרֵאתִי שְׁמָא תִפְּיֵל חָס וְשְׁלוֹם גַּם בְּפַעַם הַזֹּאת, כִּי כְּכֵן נִרְאָו כָּל סִימְנֵי לְדָה. וְרַצְתִּי מְבַהֵל לְבֵית מוֹהֲרֵי אֲבָרְהָם בְּעַר וְדַפְקֵתִי עַל הַדְּלֵת, וְהַקִּיץ מִשְׁנָתוֹ כִּי הִיָּה אִז כְּכֵן בְּאִישׁוֹן לִילָה, וּפְתַח אֵת הַדְּלֵת, וּכְשֶׁרָאָה אוֹתִי, שָׁאַל אוֹתִי: "מָה זֹאת פְּתָאם, וּמָה זֶה הַנֶּפֶס כָּל כֵּן מְבַהֵל", הַשְּׁבִתִי לוֹ בְּמִרְרֵי לְבִי וּסְפַרְתִּי לוֹ כֵּן הַעֲנִין, וּבִקְשָׁתִי מֵאֵד שְׁיַעֲתִיר בְּתַפְלָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִיָּד לֹא יֵאָחֵר, כִּי מִי יוֹדֵעַ מָה נַעֲשֵׂה עִכְשָׁו בְּבִיתִי. וְהַכֵּף אָמַר לִי מוֹהֲרֵי אֲבָרְהָם בְּעַר: "בְּנִי, אַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד, בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ הַכֹּל שְׁלוֹם", וְכֵן אָמַר לִי עוֹד: "הֲלֹא תִבִּין בְּנִי יָקִירִי (קָרָא לוֹ 'בְּנִי' מִרַב חֶבְדָּה, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִיָּה בְּנִי מִמֶּשֶׁ), כִּי בַעַל מַח כְּמוֹךְ צִירֵךְ לָזָהר מֵאֵד בְּיוֹתֵר שְׁלֹא לְחַשֵּׁב לֹא טוֹב, הַתְחַזֵּק בְּנִי לְחַשֵּׁב רַק מַחְשָׁבוֹת טוֹבוֹת, כִּי אֲצַל בַּעַל מַח הַמְחַשְׁבָּה פּוֹעֵלֵת פְּעֻלוֹת מִמֶּשֶׁ", וְחֻזַּק אוֹתִי הָרַבָּה בְּנַעֲמֵימוֹת לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהַטְּהוֹר עַד שְׁנַתְחַזְקֵתִי וְהִלַּכְתִּי לְבִיתִי בְּבִטְחוֹן גָּמוּר שְׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לָנוּ, וְכֵן הִיָּה, כְּשֶׁבִאֲתִי הַפִּתְיָה הוּטֵב לָהּ מִרְגַע לְרַנֵּעַ וְעִבְרוּ הַכָּאבִים עַד שְׁשִׁבָה לְאִיתְנָהּ, וְלִסּוּף חֲדָשׁ יָמִים מָאָז, יִלְדָה אוֹתָךְ בְּמִלְאוֹת תְּשׁוּעָה חֲדָשִׁים שְׁלָמִים, בְּיוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, הוּא יוֹם כ"ג לְחֲדָשׁ נִסָּן". וְסִים הָרַב ז"ל: "עֲלִיךְ אֲפֹשֶׁר לֹאִי הִיָּתֵה נִפְלֵ", כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ חֲזו"ל עַל דְּוֹד הַמֶּלֶךְ עֲלֵיו הַשְׁלוֹם קָרָאֵי הִיָּה דְוֹד לְהִיֹּת נִפְלֵ אֲלָא וְכוּ". וְכֵן ה' הָאֲרִיף שְׁנִים וְהִיָּה צ"ד או צ"ז שְׁנִים, כִּי כֵּן אָמַר לִי מוֹרֵר עֲטָר זצ"ל שְׁיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁהוּא גְּדוּל בְּג' שְׁנִים מִמָּה שְׁאָנוּ יוֹדְעִים.

שיחות הר"ן אות טב – דַּע, שְׁיֵשׁ בְּבִנֵי אָדָם סְגֻלוֹת גְּדוּלוֹת, כִּי יוֹכְלִין לַפְעַל עַל-יְדֵי מַחְשָׁבָתָם מָה שְׁהֵם חוֹשְׁבִים. וְאֲפִלוּ הַיְקָרוֹת ח"ו, הוּא בֵּא מִמַּחְשָׁבוֹת בְּנֵי אָדָם. כִּי כְּשֶׁהַמְחַשְׁבָּה הִיא כְּלָה אֲחוּזָה וְדְבוּקָה בְּדַבְרֵי אַחַד שְׁיִהְיֶה כֵּן, (דְּהִינּוּ כָּל הַבְּחִינּוֹת שְׁיֵשׁ בְּמַחְשָׁבָה דְּהִינּוּ פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת וְשָׂאֵר הַבְּחִינּוֹת כְּלָם עַד הַנִּקְדָּה) וּכְשֶׁפְּלָם כְּאֲחַד אֲחוּזִים וְדְבוּקִים וְחוֹשְׁבִים שְׁיִהְיֶה כֵּן בְּלִי בְּלִבּוֹל וְנִטְיָה לְמַחְשָׁבָה אַחֲרָת, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם פּוֹעֵלִים שְׁבִהֲכָרַח יִהְיֶה כֵּן כְּמוֹ שְׁהֵם חוֹשְׁבִים. וְגַם שְׁהַמְחַשְׁבָּה תִּהְיֶה בְּפִרְטֵי פְּרִטְיוֹת, לֹא בְּדֶרֶךְ כָּלָל, כְּגוֹן שְׁיִחְשַׁב שְׂאָם יִהְיֶה כֵּן יִהְיֶה כֵּן וְכֵן בְּפִרְטֵיּוֹת. אֲבָל כְּשֶׁחוֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ כָּלָל, הוּא בְּחִינַת גְּלָמֵי כְּלָים (כְּלָים י"ב וְחִלִּין כְּה). וְיִכּוּל לְטַעוֹת כְּמוֹ שְׁטַעָה נִבְט שְׁרָאָה אֵשׁ יוֹצֵא כּו' (סְנֵהֲדָרִין קא): וְגַם לְעִנֵּין הַלְמוּד מוֹעִיל זֶה: אִם תִּהְיֶה מַחְשָׁבָתוֹ תִּקְיָה מֵאֵד פְּנ"ל, בּוֹדָאֵי יִהְיֶה כֵּן. וּבְלִבְדֵי שְׁתִּיהִיָּה הַמְחַשְׁבָּה תִּקְיָה וְאֲחוּזָה מֵאֵד בְּזָה פְּנ"ל, דְּהִינּוּ לְמַשֵּׁל שְׁיִחְשַׁב בְּמַחְשָׁבָתוֹ שְׁיִזְכָּה לְלַמֵּד וּלְגַמֵּר כָּל הָאֲרֵבָעָה פּוֹסְקִים כְּלָם עִם כָּל הַפְּרוּשִׁים הַגְּדוּלִים. וְיִחְשַׁב וְיַצִּיר בְּרֵעָתוֹ בְּאִיזָה אֲפֵן יִלְמַד אוֹתָם וּבְכִמָּה זְמַן, כְּגוֹן לְמַשֵּׁל שְׁיִזְכָּה לְלַמֵּד חֲמִשָּׁה דְּפִין בְּיוֹם אַחַד עַד שְׁיִזְכָּה לְגַמֵּר כְּלָם בְּשָׁנָה אַחַת. וְיִכְנִיס מַחְשָׁבָתוֹ בְּזָה הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתַקָּה גְּדוּל מֵאֵד עַד שְׁתִּיהִיָּה הַמְחַשְׁבָּה תִּקְיָה וְאֲחוּזָה בְּזָה מֵאֵד. (וְכִיּוֹצֵא בְּזָה בְּשָׂאֵר לְמוֹדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה כְּגוֹן ש"ס עִם הַר"ף וְהַר"ש וְטוֹרִים וְכוּ' וְתַנְיָ' וְכִיּוֹצֵא) וְיִכְסֵף וְיִשְׁתַּוְּקֵק וְיִחְשַׁב בְּזָה הָרַבָּה בְּתַקָּה גְּדוּל אִז יִזְכָּה שְׁיִהְיֶה כֵּן. וְאָמַר שְׁזָה מְרַמֵּז בְּדַבְרֵי רְבוּתֵינוּ ז"ל (סְנֵהֲדָרִין כּו') בְּמָה

^א ב' ע' ד' תמוז תשפ"ו

(המראה מקומות נעזרתי בביאור נועם שיחות ועוטה אור וים החכמה)

שאמרו: מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה, מועלת ממש, דהינו שמועלת ומסיע לזה אפלו לדברי תורה. ואף על פי שרש"י פרש שם בענין אחר אף על פי כן הוא כף. ולא סיים לבאר הדבר יותר. ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

שיחות הר"ן אות מו – צריך לשמור את המחשבה מאד, כי ממחשבה יכול להיות נעשה דבר חיוני ממש. ודע, שכל בחינה שהיא גבוה למעלה יותר אצל האדם, היא יכולה להגיע ולהשיג יותר. כמו למשל, עם הרגל יכולין להשליך איזה דבר למעלה, אבל עם היד יכולין להשליך למעלה יותר. ובהדבור יכולין להשיג ולהגיע יותר ויותר, כי בהדבור יכולין לדבר למרחוק. והשמיעה היא גבוה יותר ויכולין לשמע קול מרחוק מאד כגון, בשיורין בקני-שרפה (שקורין הורמאטעס) יכולין לשמע למרחוק מאד. והראיה יכולה להשיג ולהגיע עוד יותר ויותר, כי בהראיה יכולין לראות ולהביט על השמים. נמצא שכל בחינה שהיא גבוה יותר למעלה היא יכולה להשיג ולהגיע יותר. והמחשבה היא גבוה מאד, למעלה מן הכל, ויכולה להשיג ולהגיע למעלה למעלה, על-כן צריכין לשמרה מאד.

עיינ תורה סט – וגם יוכל הגולן לפעמים לגול מחברו, אפלו הבת זוג של הנגול. והכל לפי תקף וחוק תאונתו וחשקו והתגברותו על ממוזן חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויחוק גם בת זוג של חברו הנגול. כי מאחר שהתגבר וגול ממוזן חברו, שהוא אור נפש בת זוגו כנ"ל, על כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם כן אחר הממוזן שגול זה הגולן מבעלה. ועל כן לפעמים הגולן גולל גם אשת חברו, על ידי הממוזן שגול ממנו בידים, או על ידי חמדה: כי דע, כי גם על ידי חמדה ותאנה והשתוקקות שיש לו לממוזן חברו, גם על ידי זה יוכל לגולו, כי המחשבה יש לה תקף גדול, כמבאר במקום אחר (ה). ועל כן יוכל להיות שיהיה להאדם ממוזן גולה, אף שלא גול כלום בידים. וזהו האסור הלאו החמור שבפעושרת הדברות, לא תחמוד, כי החמדה בעצמה הוא אסור חמור מאד רחמנא לצלן, כי יש בזה החמדה לגול ממנו ממוזו, ונפש בניו ובנותיו כנ"ל. ועל כן יש אסור אפלו במחשבה לשלח יד בפקדון, כמו ששינו בבבא מציעא (דף מ"ג): 'החושב לשלח יד בפקדון'. כי הפלגתא היא רק אם חייב על זה, כמו השולח יד ממש, אבל אסור יש בודאי לכלי עלמא, כנ"ל:

שערי צדיק (לרבי גדליה קניג ח"ט מכתב תקב עמ' ערה) – ועתה אכתב לך פפרת אחת מה שהכינותי מכבר לכתב לך מיד אחרי חג השבועות, ולא עלתה בדידי עד עתה. הנה אמרו חז"ל במסכת סנהדרין דף כו ע"ב: "אמר עולא, מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה וכו'". ופרש רש"י בלשון אחר: "מחשבה שאדם מחשב: כף וכף אעשה, כף וכף תעלה בדידי, מועלת להשביית הדבר, שאין מחשבתו מתקיימת, אפלו לדבר תורה, כגון האומר עד יום פלוני אסים כף וכף מסכתות בגרסא וכו'". ועיין בשיחות הר"ן סימן ס"ב שרבנו פרש "מחשבה מועלת" מלשון תועלת, הינו שמחשבה חזקה ותקיפה לכל בחינותיה, מועלת ומסיע לגמר הדבר. ועיין שם שהזכיר פרוש רש"י שפרש בענין אחר, ולא סיים לבאר הדבר יותר, ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

והנה, אם כי הדברים מבארים מאליהם כי דברי רש"י ז"ל בלשון אחר אפשר לפרש בשאין המחשבה חזקה ותקיפה כל כף בכל בחינותיה אלא בעין אמירה בעלמא, מפל מקום אמרתי לישר הדברים ולומר, כי ידוע שכל ענין רבנו הקדוש הוא לפעל אצל השם יתברך בתפלה ובתחנונים, ולכן כשאדם ברצונו ללמד פנוזר בסימן ס"ב ומתפלל ומתחנן על זה להשם יתברך, אזי יוצא הדבר מבח אל הפעל על ידי תפלתו ונעשית בקשתו, וכמבאר בלקו"א סימן ל"א בהתורה אית לן בירא אות ז' ועיין עוד שם בלשונו הקדוש של מוהר"ת ז"ל. ובזה יתישב היטב איך אלו ואלו דברי אלקים חיים, וד' יכנו לכן האמת באמת, בזכות רבנו הקדוש הרב האמת.

שערי צדיק (לרבי גדליה קניג ח"ח מכתב תלד עמ' רלג) – ועתה בנוע לשאלותיך. ששאלת בנוע לתקף המחשבה, באיזה מדה צריך להיות לו לאדם בכדי שישג מה שהוא חפץ. תשובה. מקרא מלא דבר הכתוב: "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין וראת ה' ודעת אלקים תמצא" (משלי ב' – ד' ה). והנראה לומר, שיש לו להאדם לשום כל לבו ודעתו ומחשבתו על הדבר שרוצה להשיג, שיאכל וישתה וישן עם מה שרוצו להשיג. אם כי ברור שהאדם צריך בכל יום ויום לעשות ולדבר ולחשב כמה וכמה ענינים, אבל זאת תלויה בכל עניניו, ולא תצא ממחשבתו כלל, ולא יסח דעתו ממנה, וכמוכא בההשגה של סוד אטר יד המרמזות בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ס"ו בהתורה ויהי נא פי שנים ברוחך אלי עין שם, וכמוכא בספר הקדוש שיחות הר"ן סימן קנ"ב עין שם שאמר רבנו: "איך ישנתי אני, ואיך ישנת אתה וכו'", ועיין עוד בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן קצ"ג.

עד כאן השיחות

לקוטי הלכות

בענין תוקף המחשבה ראה עפ"י תורה קצג – בלק"ה או"ח ברכת השחר הלכה ה' אות עח – והעקר פי הכל תלוי ברצון האדם, כי "הארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז), הינו שהשם יתברך מסר הבחירה לאדם, וכמו שיש בזה באדם לילף אחר תאוותיו, חס ושלום, או להפך – לשבר ולכרח מהתאוות ולסור מרע ולעשות טוב, כן יש לו בזה להתגבר ברצונו עד שפככול יכריח רצונו יתברך למלאות תאוותו ורצונו הרע, וכמו שרואין בזה נפלאות תמים דעים, למי שמשים לב על זה, וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל (סימן קצג ועוד) שהמחשבה יש לה פח גדול, ואמר, שיש בזה נסתרות הרבה, ואפלו מה ששמעתי והבנתי בזה – אי אפשר לבאר, מפל שפן מה שלא גלה רק ברמז מעט, וכן רואין בחוש. ויש לבאר קצת, למשל, בשאחד רוצה לסע לדבר שבקדשה כגון לארץ ישראל או לצדיק אמתי כדו שילמדוהו דרך ה' ותורתו ויקרבו לעבודתו יתברך, אזי יש לו מניעות רבות ועצמות מאד, כל אחד כפי ענינו, וכל מה שמתגבר יותר לשברם – כמו כן מתגברים ומשתחיים כנגדו לעכבו ולמנעו, חס ושלום, וכן כל מה שהנחשק גדול ביותר – המניעה מתפשטת ביותר, עד שנדמה שקשה ואי אפשר לשברם, וכמו שכתוב בהתורה ויהי נא פי שנים' (סימן טו). ובפרט עבדה גדולה כגון לנסע לארץ ישראל, שרואה שאין לו מעות על הוצאות, וסכנות דרכים וצוק ברצון חזק ואמיץ, ואינו מניח את הרצון, ומתגעגע ורבים נמנעו מחמת זה, אבל מי שמשים לבו היטב לחשב על תכליתו, ומתחזק ברצון חזק ואמיץ, ואינו מניח את הרצון, ומתגעגע בכל פעם ברצונות חזקים לבוא לשם, ומוציא הרצונות והכסופים בפיו וכו', על ידי זה השם יתברך עושה נפלאות עמו, ומסבב עמו בדרכים נפלאים עד שזוכה לבוא לשם בדרך השגחה נפלאה שלא בדרך הטבע כלל, כי אף על פי שלא נעשה לו נס גמור באתגליא כמו לאלישע ולאליהו ולרבי פינחס בן יאיר, שפקעו את המים בבגדיהם, אף על פי כן מי שמשים לבו לנפלאות הסבות שהשם יתברך סבב עמו בהשגחתו הנפלאה עד שבא לשם, הוא רואה נסים ונפלאות כמעט שהם גדולים מבקיעת הים בנס, כי זה לא היה רק לפי שעה, ואלו ההשגחות הסבות הנפלאות היו כמעט בכל יום ובכל שביע וכו'. וכן בענין פרנסת האדם, שהמאמן רואה נפלאות ה' בכל עת, ...

ובי"ד הלכות חדש הלכה ד' אות ח' בענין תוקף המחשבה של בלעם הרשע.

קושיות

א. כשלומדין הלכות אבילות וכיוצא, אין לעיין שם הרבה רק לעבור במהירות – עיין בתורה קצג דע, שהמחשבה יש לה תקף גדול, ואם יחזק ויגבר מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יוכל לפעל שיהיה כף, ואפלו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו ממוץ – בודאי יהיה לו, וכן בכל דבר. רק שהמחשבה תהיה בבוטול כל ההרגשות. וכך גם בשיחות הר"ן סב חזר כמה פעמים ובלבד שיהיה מחשבה תקיפה ואחוזה בזה מאד – וצ"ע הרי מידה טובה מרובה, מדוע במילי דפורענותא צריך לעבור במהירות כי יותר מזה כבר מסוכן ואילו כשרוצה לפעול במחשבתו דבר טוב צריך דווקא בביטול ההרגשות. עיין לעיל בשיחות המעשה שסיפר רבי אברהם שטינהרץ ע"י מופת של רבי אברהם בער מבואר שא"ל כיון שאתה בעל מחשבה צריך להזהר בזה ביותר. ונראה שבאמת אין סתירה כי סכנה חמירתא וצריך להזהר אפילו במעט אבל לפעול טוב אע"פ שמסתמא אפשר ללמוד מהשיחה שלנו שגם בעיין קצת יכול לפעול אבל יותר בטוח שיפעל כשיעשה זאת כמבואר שם.

ב. עוד שם בתורה קצג מה שאמר ר"ע כל ימי הייתי מצטער וכו' וצ"ע אם בלימוד פעם אחת מילי דפורענותא יש סכנה מדוע כשהיה מצטער כל כך לא בא לזה מיד אלא אחרי כל ימי חייו בגיל מאה עשרים. ונ"ל שבאמת אא לפעול נגד רצון ה' אלא שניתן כח בשביל הבחירה גם להכחיש פמליא של מעלה, ועל כן ר"ע אע"פ שפעל במחשבתו שתתקיים אבל לא לפני שימלאו ימיו. כי בודאי לא רצה למות קודם זמנו.

ג. עוד צ"ע אם למוד אבילות צריך זהירות איך ציוו לו חז"ל (ראה שער הכוונות על ק"ש דרוש ו'י) לכוון בכוונה גדולה וביטול כל החושים שמוטר נפשו על קדוש ה' באמירת ק"ש ולא חששו להסתלקות לפני זמן.

ד. צ"ע האם כח המחשבה מחמת גבהו גורם או בגלל שכח הדמיון חזק ומשפיע מאד על האדם מאד. נ"ל שעל הגוף אפשר לפעול בתוקף המחשבה דהיינו הדמיון שבה אבל על המציאות כגון לגמור את הש"ס זו בחי' הרבה יותר גבוהה והיא מצד מעלת המחשבה שהיא בשרש הבריאה גבוהה מאד כמבואר בשיחה מו.

ה. לפי המבואר כאן כח המחשבה לפעול פעולות ואפילו לגרום מיתה צ"ע היתכן שהקב"ה נתן בידי אדם כח לפעול בכח מחשבתו להמית ולהלחיות, האמנם העולם הפקר שיש ביד בני אדם רעים להזיק בכח זה? ואם תאמר אמנם כך כמו שניתן כח הכישוף בעולם להכחיש פמליא של מעלה כמבואר בסנהדרין סז:י"א כך גם ע"י כח המחשבה, לכאורה לא דמי, כי כישוף היא חכמה שלא כל אחד יכול לדעת אותה והראייה שהיום כמעט לא נמצא, אבל כח המחשבה לפי המבואר כאן יכול כל אחד. ונראה שגם בתוקף המחשבה צריך לזה ריכוז גדול וביטול הרגשות כמבואר בתורה קצג ומה שכאן מזהיר אפילו רק מעיין זה בבחי' סור מרע שמא יכנס בעיין גדול אבל באמת זה לא שכל אחד יכול לעשות כרצונו ומי שבאמת יכול באמת הוא דומה למכשף. וכמבואר בים החכמה כאן.

ו. צ"ע מדוע שאדם ינסה לפעול להשיג בכח תוקף המחשבה מה שהקב"ה לא נתן לו, יותר ראוי לו להיות שמח בחלקו. ואע"פ שחז"ל ציוו להתפלל כי בזה עושה כלי לשפע (ראה תורה לד/י"א), די לנו במה שציוו,

² שער הכוונות ק"ש דרוש ו' – והנה בזמן הגלות אין כח ברחל לעלות כיון שהיא למטה בהיכל אהבה של עולם הבריאה כנו' ולכן אנו צריכין למטר נפשינו על קדוש השם באות ד' דאחד וצריך לכוין ולקבל עליו ד' מיתות ב"ד סקילה שרפה הרג וחנק מן ד' אותיות אדני כמבואר אצלנו בק"ש שעל המטה.

¹ סנהדרין דף סז: – "אין עוד מלבדו" אמר רבי חנינא אפילו לדבר כשפים. היא איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא, אמר לה אי מסתייעת זילי עבידי, "אין עוד מלבדו" כתיב. איני והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים שמכישין פמליא של מעלה, שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה. אמר רבי אייבו בר נגרי אמר רבי חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים, בלטיהם אלו מעשה כשפים, וכן הוא אומר "ואת להט החרב המתהפכת". אמר אביי דקפיד אמנא שד, דלא קפיד אמנא כשפים. אמר אביי הלכות כשפים כהלכות שבת יש מהן בסקילה ויש מהן פטור אבל אסור ויש מהן מותר לכתחלה. העושה מעשה בסקילה, האוחז את העינים פטור אבל אסור, מותר לכתחלה כדבר חנינא ורב אושעיא, כל מעלי שבתא הוו עסקי בהלכות יצירה ומיברי להו עיגלא תילתא ואכלי ליה. אמר רב אשי חזינא ליה לאבוה דקרנא דנפיץ ושדי כריכי דשיראי מנחיריה.

פרש"י – כשפים – נוטריקון כחש פמליא של מעלה, שעל מי שנגזר לחיות ממייתין: אפילו כשפים – אין בהן כח לפני גורתו, שאין כח מלבדו: דנפיש זכותיה – ומסרי נפשיה משמיא לאצוליה: בלטיהם – כמו (רות ג) ותבא (בלט) בסתר: זה מעשה שדים – שנסתרים ואינן נראין, כל מקום שנאמר בלטיהם היו החרטומין עושין בלחשיהם על ידי שדים: בלטיהם אלו מעשה כשפים – שאינו עושה על ידי שדים אלא מעצמו: דקפיד אמנא שד – מי שמקפיד על הכלי שאינו יכול לעשות דבר בלא כלי הראוי לאותו דבר, כגון שרי בוחן שצריכין סכין שקתו שחור, ושרי כוס שצריכין כוס של זכוכית: דלא קפיד אמנא – שבכל כלי היה עושה: עסקי בהלכות יצירה – וממילא אברו להו עגלא תילתא על ידי שהיו מצרפים אותיות השם שבהם נברא העולם, ואין כאן משום מכשפות דמעשה הקדוש ברוך הוא הן, על ידי שם קדושה שלו הוא: אבוה דקרנא – מכשף היה: מנפיץ – חוטמו בכח מוקי"ר בלעז: ושדי כריכי דשיראי מנחיריו – משליך חתיכות של מעילים:

¹ תורה לד אות ג' – כי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם יתברך יודע מחשבות. אכל מחמת שהדבור הוא כלי השפע, שבהם מקבלין השפע, כמו שכתוב (דברים א): ויברך אתכם באשר דבר לכם, היינו לפי הדבור כן השפע: אם הדבור, היינו הכלי השפע הוא בשלמות ובמלאה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפע.

ולפעול רק בתפילה, ומדוע לבקש בדרכים אחרות? נראה פשוט שקרבת ה' וקיום רצונו כגון ללמוד את הש"ס ואפילו לקיים מצוות פרו ורבו, טוב לנסות בכל הדרכים הכשרות.

ז. כגון שלומד הלכות אבלות וכו' – צ"ע אם לא מתכוון לפלוני שימות ולא שפלוני יהיה אָבֵל וגם לא שרואה את עצמו אָבֵל א"כ מה הסכנה בזה, על מי יחול הרעה? אלא מסתמא הכוונה שכן חושב בדמיונו מה יעשה אם יהיה אבל, וצ"ע א"כ מדוע לא מזהיר רק על זה שלא יחשוב על עצמו ולא על אחרים, אלא רק מה צריך לעשות מי שהוא אבל.

ח. רבנו מדבר מכח המחשבה וצ"ע האם כשמוציא בפיו פועל יותר או להפך הדיבור גורע? כי ראה תורה רלד/ו¹ שם מבאר שכדי לעלות לעולם המחשבה צריך לשתוק כי הדיבור מפסיד המחשבה. אבל ראה בלק"ה/ו¹ הנ"ל ברכת השחר משמע שהדיבור מועיל לזה.

הקדמה

רבנו כבר דיבר כמה פעמים על תוקף המחשבה ראה תורה קצג ותורה נג ושיחות הר"ן מו וסב שאפשר על ידה לפעול מה שרוצה ע"י שבתוקף מחשבתו וביטול הרגשות יחשוב מה שרוצה שיהיה כגון לגמור את כל הש"ס בשנה.

כאן בשיחה ח' מזהיר רבנו שגם כשלא רוצה שיהיה כך, אלא שמעיין בדבר בפרט מי שהוא בעל מח אזי יכול שיפעל ע"י מחשבתו גם בלא שירצה שכך יהיה, כגון כשלומד הלכות אבלות ושאר מילי דפורענותא.

ההזרה שלא לעיין בהלכות אבלות נזכר כבר בספר חסידים/ו¹ שכתב שעל כן מסכת מועד קטן מעטים לומדים היא אותה אבל כתב שם שעל כן אדרבה כדאי ללמוד אותה כי היא כמת מצווה עי"ש. ובשו"ת חת"ס/ו¹ מספר על כך מעשה שעייין בשתי קושיות בהלכות אבלות ששלח לו חמיו רע"א ובסמוך נפטרה אמו ונעשה אבל. רבים הביאו תשובה זו כפשוטו, ויש/ט¹ שהקשו הרי יש לחת"ס הרבה תשובות בהלכות אבלות, וכתב לחלק בין

^ה תורה רלד – ... גם צריך לידע איך לספר המעשה, כי בכל מעשה יש צמצום, וגם פשוט לטהר מחשבתו על-ידי ספור המעשה של הצדיק, נמצא שנעשה אצלו מהמעשה ומהספור שהוא דבור, נעשה אצלו מחשבה, ובדאי צריך שיהיה זה הצדיק שמשפר ממנו גבוה ממנו, כדי שיהיה מעשיות של אותו הצדיק בבחינת מחשבה אצלו, על-כן צריך לידע ממי לספר ואיך לספר, ואיך נטהר מחשבתו, ויכול לעלות אל עולם המחשבה, שזה נקרא עלית העולמות, כי המחשבה גבוה מאד, ומי שרוצה לפגוש אל עולם המחשבה, צריך לשתק, ואפילו אם ידבר אז דבור הגון הוא מפסיד המחשבה, כי המחשבה היא דבר גבוה מאד, שאפילו דבור הגון מפסידה, וזה בחינת (מנחות כט): שתק, כך עלה במחשבה – שלעלות אל המחשבה צריך לשתק, ואפילו אם ישתק ולא ידבר כלל, עם כל זה יש בלבולים שמבלבלין המחשבה ומונעין אותה, ועל זה צריך טהרת המחשבה, וזה על-ידי ספורי מעשיות כנ"ל:

^א עיין לעיל בלק"ה ברכת השחר שתוקף המחשבה פועל מכח הרצון חזק להשיג מה שרוצה. אחרי שכתב שע"י שלתוקף המחשבה יש כח הגדול ביאר וזה לשונו שם – אָבֵל מי שמשים לבו היטב לחשב על תכליתו, ומתחזק ברצון חזק ואמין, ואינו מניח את הרצון, ומתנגע בכל פעם ברצונות חזקים לבוא לשם, ומוציא הרצונות והפסופים בפיו וכו', על ידי זה השם יתברך עושה נפלאות עמו, ומסבב עמו בדרכים נפלאים עד שזוכה לבוא לשם בדרך השגחה נפלאה שלא בדרך הטבע כלל,

^א ספר חסידים סימן רסא – אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים כגון שתראה שמועד וסדר נשים תלמוד סדר קדשים ואם תראה שאין חוששים ללמוד מועד קטן ופרק מי שמתו אתה תלמד ותקבל שכר גדול כנגד כולם. כי הם דוגמת מת מצוה אותם מסכתות ואותם הלכות שבני אדם אין רגילים בהם שזה דומה לאחד שהיו לו בנות ותבעום בני אדם והשיאם להם ונשארה בת אחת שלא תבעוה לינשא. אמרה לאביה אחיותי יודעות אומנות נקייה מעשה אורג מעשה רוקם. לכך קפצו עליהם הכול והיו לאנשים. אבל למה נתת לי אומנות שהכל מרחיקים ממנו לארוג בגדי אבל לתכריכי מתים אלו היתה אומנותי בגדי שמחה הייתי לאיש כאחת מאחיותי אמר לה אביה אני משבח אותך שהכל ילכו אצלך. כך אמרה מועד קטן והדומה לה רבונו של עולם למה אין עוסקים בי כמו בשאר מסכתות. והקדוש ברוך הוא השיב לה טוב הרי כבר נאמר טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו. ועתה למה אומרים שהוא סכנה לפי שכתוב אל תקוץ בתוכחתו והוא ממחר ולא ידקדק כמו בשאר מסכתות. ועוד לפי שכל דבר שתופסין אותו בחזקת סכנה אפי' אינו מקום מסוכן מויק לפי שלשון בני אדם ועינים מזקת. אלא כך יעשה הרוצה ללמוד אותה יתפלל להקדוש ברוך הוא שלא יארע דבר רע. וגם ילמדו הרב בחשאי לא יפרסם ולא יזיק ולא ינזק אחר שלשון בני אדם ועינים מזקת עינו וכתוב (שיר השירים ז ב) חמוקי ירכיך כמו חלאים. ותחלואיה מיתות כמו מי שמתו ומועד קטן יהא בסתר ולא יזוק שנאמר (ישעיהו כו ב) חבי כמעט רגע עד יעבור זעם.

^ח שו"ת חתם סופר יו"ד סימן שמו – שלום ושמחת י"ט וכ"ט ליי"ט מו"ח הגאון מופת הדור קדוש ישראל נזר תפארתנו נ"י ע"ה פ"ה כש"ת מהו' עקיבא איגר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק פוזנא יע"א וכאל"ש וכ"ט: יקרת קדושתו הגיעני, ובקראי בו ב' קושיות בהלכות שמחות נרתעתי לאחורי כי גברא קפדנא אנא, ואמרתיה העבר חרפתי אשר יגורתי כי משפטיך טובים, ואמנם שגגה יצאה מלפני השליט הגדול קדוש מו"ח הגאון נ"י, ונעשיתי אבל אם קודר שחתי ובאה אלי שמועה מאמי הצדקת וצ"ל תנצב"ה הכ"מ. ובהתגולל בעפר קרני שבע העברה עיינתי בדברי קדשו, ותמול קמתי נתעוררתי היום להשיב, ולצרף אליו כל מה שעיינתי בימים האלו. ומו"ח הגאון דלא קפיד ולא קפדי' בהדי' יעבור עינו עליו בשובע שמחות, או יניח הדברים עד ט"ב שחל להיות בשבת הבע"ל, ואם אולי בין כך יהפוך לששון ולשמחה, א"כ גם יבולע המת לנצח ופשיטא דליכא תו קפידא:

^ט ועיין שו"ת עשה לך רב (להרב חיים דוד הלוי רב ראשי לת"א יפו שנת תשמח) ח"ח סימן סו – בעניין תשובת החתם סופר שמא יעלה על הדעת שלא שינן ולא למד בעיני רב הלכות אבלות, וכן יש להבין הלא קבל מאות שאלות בדיני אבלות והשיב עליהן, ורבות מודפסות בספריו, ומעולם לא חרד, ומה פתאום עלתה חרדה בלבו בקראו מכתב חותנו ושתי קושיותי בהלכותי אבלות. ומה שנראה לי הוא, שהחת"ס בודאי השיב כאמור תשובות רבות לכל שאלה שבאה לפניו הלכה למעשה, ובקביעות תלמודו ודאי עסק גם בה' אבלות, אלא שמכתב

לימוד הלכה למעשה ובין לימוד לשם פלפול שדווקא בו הסכנה. עוד ראיתי¹ שעיקר הקפידה דווקא כשלומד בצבור. אבל כאמור מהחמת² משמע שגם כשלומד ביחיד. וראה גם בכף החיים שמוזהר מהלימוד בעיון בהלכות אבלות.

וראה נטעי גבריאל (הלכות אבלות א בהקדמה עמ' יג) שמקשה א"כ איך ידעו מורי הלכה להשיב בענייני אבלות? ולפי רבנו שדווקא כשמעיין בעמקות גדול עד שמבטל הרגשותיו זו סכנה, א"כ יש עצמה להזהר רק שלא לעיין יותר מדאי.

אמנם רבנו שמבאר שהסכנה היא מתוקף המחשבה משמע שיש בזה לא רק סור מרע אלא גם עשה טוב כגון כששומע על חולה או רואהו אפילו שהוא מסוכן יזהר מאד מלחשוב על מיתה והסתלקות אלא אדרבה יחשוב בחזק מחשבתו שהוא יבטיח בודאי ויקום וילך ויתנהג ככל אדם בריא וכו' כך יתאר במחשבתו כיצד בוודאי יהיה רק טוב.

וכעין זה שמעתי בשם החזון איש שכששומע על חולה, טוב לומר אין זה מה שחושבים. נראה כוונתו כדי שלא יחשוב על מיתה וסבל, אלא יחשוב שעוד מעט יקום ויהיה בריא.

וכן מפורסם מימרא שאמר הצמח צדק לחסיד שלו שבא לבקש על בנו שהיה חולה אָנוש בבית חולים והרופאים אמרו שנתירו לו שעות ספורות, וא"ל אל תבכה תחשוב טוב ואזי יהיה טוב. הובא ברבעון באהלי חנה³.

יש חושבים שכח המחשבה הוא כח האמונה ובטחון שע"י שמאמין שיהיה טוב נעשה טוב, אבל עיין אמונה ובטחון לחו"א עמ' טז שאין זה בטחון, כי הבטחון הוא שמאמין שהכל לטובה, לא שוודאי יהיה טוב אלא שכל מה שיהיה הוא בוודאי טוב.

אבל מדברי רבנו משמע שכח המחשבה יש לו כח עצמי, וצריך לחשוב שבוודאי יהיה טוב, לא מצד אמונה ובטחון, אלא מצד שתוקף המחשבה לגרום שאע"פ שהיה ראוי להיות רע, אפשר במחשבה טובה לפעול שיהיה טוב.

וכך ראיתי גם מפרשים את הפסוק "אשר יגורתי בא ל", כי כשאדם מפחד מאיזה דבר אסור לו לחשוב בדמיונו כיצד יהיה רע, אלא להפך לחשוב בחזק ותוקף המחשבה כיצד הכל יתהפך לטובה ויהיה רק טוב.

עוד ראה מה שכתב רבי גדליה קניג זצ"ל/י⁴ כיצד דוד המלך בתוקף מחשבתו נכנס לתוקף הקליפות, ושם בתוקף מחשבתו הכניע אותם, וועי"ז הכין וסלל הדרך לכל ישראל עי"ש.

חותנו הנ"ל לא היה הלכה למעשה, אלא קושיות שנתקשה בהן דרך לימודו, והציע אותן לחתנו. וכך מתאר החת"ס את תחושתו הקשה באותה שעה. "יקרת קדושתו הגיעני ובקראי בו שתי קושיות בהלכות שמחות נרתעתי לאחורי כי גברא קפדנא אנא (ובעצם קבלת המכתב ראה סימן רע), ואמרת העבר חרפתי אשר יגרתני כי משפטיך טובים (והכונה שהתביש מחרדתו שאינה הגיונית כלל). ואמנם שגגה יצאה מגדול קדוש מו"ח הגאון נ"י ונעשיתי אבל אם קודר וכו'. הנה כי כן נראה שלא קבל החת"ס עד אז מחמיו שום מכתב בדברי תורה בענייני אבלות, ועתה כבוא אליו מכתב זה ושתי קושיות בהלכות אבלות ראה בהם החת"ס סימנא מילתא כאילו מבשרים לו מן השמים שאבלות קרובה לבוא עליו. ולכן סיים שגגה יצאה מלפני השליט, משום שהאמין בכך בכל לבו שמכתב זה בישר לו דבר האבלות. אבל לא חשב ח"ו שבגלל המכתב מתה אמו ונעשה אבל, זה דבר שאין הדעת סובלתו. ולכן פשוט ביותר שיש חיוב לכל ת"ח ללמוד הלכות אלה ולקבוע עינון בהם (ויש לומדים אותן בימי בין המצרים) כדי שיוכל להשיב לשואליו דבר ה' זו הלכה בשעת הצורך.

¹ ראה ספר חסידים הנ"ל שכתב שילמד בחשאי. ועיין שוירי כנסת הגדולה על טור יו"ד סימן רמה אות ג' – אסור להניח מללמוד מועד קטן ופרק מי שמתו מפני שהם דברים של מיתה ומיהו וימיהו ולא ידקדק כמו בשאר מסכתות – ספר חסידים סי' רכא (צ"ל רסא). אמר המאסוף ואני שמעתי בקושט' שנמנעין מלקרות עירובין ונדה ויבמות מפני שראש תיבותיהן עני. וגם שמעתי שנמנעין מלקרות בתרא מפני שנראה שזו היא האחרונה, וי"א מפני שחלה בה רש"י. ויראה דאינם אלא שגוען בכל אלו, אלא ללמד עם חברים בישיבה, אבל לעצמו כל א' וא' צריך ללמד וכמ"ש ספר חסידים.

² באהלי חנה כסלו טבת תשמב מאמר של הרב יוסף הרטמן – אחר שמקשה שלא יתכן שבמצב כזה של עם ישראל בשיעבוד במצרים יהיו בו מלשינים, אלא מסביר הרבי שליט"א: מאחר ומשה רבנו פחד מכך (כלומר, הוא חשב לא טוב), במיוחד לאחר שביטא בשפתיו ואמר „אכן נודע הדבר“, הרי אותיות המחשבה ירדו, „למטה“, למלים (כלומר, הוא גם דיבר לא טוב). כך גרם הוא בעצמו כי המחשבות הללו בהקשר להלשנה, שהן בלתי רצויות לחלוטין, יקלטו במחשבתם של אחיו היהודים (דתן ואבירם), ולאחר מכן יצאו מחשבות אלו אל הפועל בעובדא ש"הם הלשינו עליו“.

³ שערי צדיק (לרבי גדליה קניג ח"א מכתב כו עמ' מ) – ולכן דוד המלך עליו השלום שהוא שרש נשמות כלל ישראל עם קדוש ועליו להביאם על תקונם בשלמות כמו שקבל זאת על עצמו, בהכרח הוא שיפיל את עצמו לכל המקומות הנמוכים והשפלים שאפשר לו לשום בן אדם שבעולם לפול לשם בזמן מן הזמנים, ועל ידי זה שהוא בכחו הגדול מתגבר לצאת משם ושב בתשובה גם על מה שלא חָטָא וכו', על ידי זה מוֹרִיחַ וזוֹרֵק הָאֲרוֹת וְתַקוּנִים נִפְלְאִים לְכָל מְקוֹם חָשֶׁךְ וְצַלְמוֹת שִׁיפּוֹ לְשֵׁם בְּנֵי אָדָם בְּכָל הַדּוֹרוֹת, בְּאֶפְסָם שִׁפְלָם וְיִכְלוּ לְחַזֵּר וְלָשׁוּב מִשָּׁם לְהִשָּׁם יִתְפַּרֵּךְ בְּתִשְׁבּוּהַ שְׁלֵמָה, וְכַמְבָּאֵר הֵיטֵב בְּלִקוּטֵי הַלְכוּת חֵלֶק אֲרוֹחַ חַיִּים הַלְכוּת שְׂבֵת הַלְכוּת ז', עֵין שֵׁם. וְדוֹד בְּדָאֵי הִי' לֹא הִכְנֶה רִבָּה לְזוֹה, הֵינִי שְׂאֵמֵד נִפְשׁוֹ מִקְדָּם וְרָאָה שְׂיֻכָּל לְעַמּוּד בְּפָנָי כֹּל הַנְּסִיוֹנוֹת. וְעֵינִי הִכְנֶתָּה הוּא מִה שֶׁהִי' מִתְעַמֵּק וְחוֹשֵׁב בְּמַחְשְׁבָתוֹ כֹּל מֵינֵי יְרִידוֹת וְנִפְלוֹת וְהַשְׁלָכוֹת וּמְכַשׁוּלִים שְׂעֻלוֹתֵם בְּנֵי אָדָם לְפֹל וּלְהַפְשֵׁל בָּהֶם, וְצִיר בְּדַעְתּוֹ כֹּל מֵינֵי יְרִידוֹת כְּאֵלֹה הוּא בְּעַצְמוֹ יוֹרֵד וְנוֹפֵל לְשָׁם, וְבִתְקוֹף מַחְשְׁבָתוֹ נִעֲשֶׂה בְּאֵמַת כָּךְ, כִּי הַמַּחְשְׁבָה יֵשׁ לָהּ תִּקְוָה גְּדוּלָה, כְּמַבְאֵר בְּלִקוּט' א' סִימָן ס"ט בְּהַתוֹרָה חֶמֶר אֲסוּר גִּזְלָה, וּבְסִימָן קצ"ג, וּבְסִפְרֵי שִׁחוֹת הַר"ג סִימָן ח' וּבְסִימָן ס"ב עֵין שֵׁם, וּבְמִקְוֵם שְׁחוֹשֵׁב הַשְׁכָּל שֵׁם כֹּל הָאָדָם, כְּמַבְאֵר בְּלִקוּט' א'

וראה ספר זירת חייו מה שסיפר הרב רפאל הלפרין ז"ל על עצמו שנפצע ברגלו והרופא אמר לו שחייב ניתוח, והלך לביתו ובדמיונו החזק ובמחשבה תקיפה היה מצייר לעצמו כיצד הכאב מטפטף ויוצא מרגלו, וכך נהג שבועיים עד שהתרפאה הרגל בנסים. (שם בספרו הוא מבאר זאת מצד כח הדמיון שהוא חזק מאד, וכשאדם שולט עליו, יכול על ידו לשלוט בגוף. אבל רבנו כאן מדבר מצד כח המחשבה כיון שהוא גבוה מאד כמבואר בשיחה זו)

ושמעתי מעשה בזה על בחור שהיה חלש בלימוד, והתייאש מהלימוד, והיה לו מדריך שלימד אותו לנהוג כנ"ל בתוקף המחשבה והדמיון לשכנע עצמו ברצון תקיף ומחשבה חזקה, שכל רצונו רק לגמור את הש"ס, ואמר לו לצייר בדמיונו כיצד בכל יום לומד כך וכך וכיצד מסיים דף ואח"כ פרק ואח"כ מסכת ואת כל הש"ס וכיצד עושה סיום הש"ס, ואת מי יזמין, ומה שיהיה בסעודה וכו' כו' ובאמת אחרי שנה זכה הבחור הזה לסיים את הש"ס/ט¹⁷. ושמעתי שלר' אהרן מרגלית יש הרבה ספורים אמיתיים כאלה שהתקיימו בהדרגתו.

גם שמעתי על אשה ששנים רבות לא היה לה ילדים והציעו לה שבראש השנה תחשוב בדמיונה בתוקף כיצד נולד לה תינוק וכיצד מטפלת בו עם כל הפרטים וכיצד מביאה אותו לתפילה הוא בוכה והיא מרגיעה אותו וכו' בכל פרטי הפרטים ואמנם אחרי שנה נולד לה בן.

הביאור בזה

מהנ"ל נ"ל שאפשר לומר שאין הכוונה לכח הדמיון כי הדמיון כוחו על הגוף כגון במעשה שסיפר הרב הלפרין שריפא את רגלו או חולה שמכוון תוקף מחשבתו על עצמו אבל כשאחרים רוצים לפעול בכח מחשבתם ואפילו אשה שמבקשת לפעות שיהיה לה ילדים, אין זה כח הדמיון אלא כח המחשבה שעלות לשרש השפעת השפע עד המזל העליון ולמשוך משם בקשתו.

נ"ל עפ"י שיחה זו הנ"ל, שם באר רבנו שכח המחשבה גדול כיון שהוא גבוה מאד, לפ"ז נ"ל שבכח המחשבה כשהיא תקיפה ומבוררת מאד, אפשר לעלות לשרש הבריאה לחכמה העליונה (דרך הבינה כמבואר בים החכמה), ושם הוא יש מאין, כמ"ש "החכמה מאין תמצא", וזהו שאמרו בזוהר (פקודי רנ"ד) /ט¹⁸ כולא במחשבה

סימן כ"א בהתורה הנכתבת בלשון גאון עגנו מוהר"ן זצוק"ל זיע"א המתחלת חיים נצחיים וכו', עין שם. ובהיותו שם ממש בתקף מחשבתו, חתר חתירות וסלל נתיבות ודרכים ופתח פמה וכמה פתחים חדשים איך לצאת משם בתקף כחו הגדול, ועל ידי זה אחר כך בשיצא משם מנצח, עלה בדעתו שבודאי יוכל לעמוד בהנסיונות גם בפעל ממש, ועל בן הביא את עצמו לידי נסיון כי ה"ה בטוח בנפשו שיעמוד בהם מאחר שכבר עבר בהם בתקף מחשבתו שגחשבו כמעשה, וממנו ילמדו וכן יעשו כל בני אדם וידעו להתחזק איך לעמוד בכל הנסיונות שיעברו עליהם בכל העתים.

וזהו בעצמו הטעם מה שרפנו הקדוש הננמ"ח זיע"א בקש מהשם יתברך שיביאנו לידי נסיונות כי ה"ה בטוח שיעמוד בהם, כי הנשמה הקדושה הנ"ל היתה כבר בעולם פמה פעמים ובסוף הדורות באה ברפנו הקדוש הננמ"ח זיע"א, והיא תהיה נשמתו של משיח בן דוד שיבוא לנאלנו גאולה נצחית ואמתית, וכידוע שרפנו ז"ל אמר שאין בינו למשיח צדקנו ולא פלוג אלא וכו', גם אמר שכבר הכין כל מיני פלי זיין הנצרכים למשיח צדקנו ללחום בהם ולכבוש את כל העולם פלו, שהם בחינת הלימודים הקדושים הנוראים והנפלאים שגלה והעצות הקדושות הנובעים ויוצאים מהם לנצח, שעל ידיהם יחזיר משיח צדקנו את כל העולם פלו להשם יתברך לעבדו שכם אחד, ויקים על ידו "כי מלאה הארץ דעה את ה' בפנים לים מכסים" במהרה ביימנו אמן, אמן סלה. ובה סרו בעזרת ה' יתברך כל שאלותיה ותמידותיה.

¹⁷ הסיפור כפי שהועתק בפתחיה לספר שבילי הבטחון (לחן לו) עמ' 1 - קרה לי מקרה, שנפצתי בברך, הכאב היה כה חד וחזק, עד שלא יכולתי לדרוך על הרגל, גם לא על קצה האצבע. מנהל המחלקה בתל השומר, ד"ר שפירו, אמר לי שחייבים לנתח את הברך, אין כל מוצא אחר, לא הסכמתי לניתוח, חזרתי הביתה מבית החולים ואמרתי לעצמי: "אנסה לרפא את הכאב על ידי אוטווסוגסטיה". הפכתי בדמיוני את הכאב לדבר נוזלי וסמיך. מין דבש, כמו תמיסה נוזלית סמיכה הזורמת בגופי. רתמתי את כל כח דמיוני, וחזיתי בעיני רוחי כיצד הכאב זורם כלפי מטה ומטפטף החוצה, כלפי הרצפה, טיפות טיפות. מלאתי כל ישותי באמונה ובאופטימיזם שהכאב הולך ופוחת מרגע לרגע ומשעה לשעה. התחלתי לשנן לעצמי מהבוקר עד הלילה, שהכאב ברגל הולך ונחלש, ובו בזמן ליטפתי את הרגל בכף ידי, העברתי עליה את היד כלפי מטה ושיננתי, חזרתי ושיננתי: "עם כל תנועת יד הכאב הולך ונעלם" ... "הולך ונעלם" ... חשתי שחרור והקלה בכאב. מיום ליום המשכתי לשנן לעצמי בלחש "הכאב עובר מרגע לרגע, הרגל נרפאת מרגע לרגע, אני מתחיל לחוש קל יותר ובריא יותר, והכאב, שהפכתיו בדמיוני לצורה פלסטית כמו הולך ומטפטף החוצה, הולך ונעלם". מיום ליום נחלש הכאב והלך, כאילו התרוקן מהרגל "חשתי" אותו מטפטף החוצה. כעבור שבועיים קמתי על רגלי. הכאב נעלם, פשוטו כמשמעו. צעדתי לרכבי ונסעתי לתל השומר לרופא. הוא בדק את הרגל ואמר לי שחוף מ"נס רפואי" אין הוא יודע להסביר מה קרה כאן.

¹⁸ יקשו לי מה הרבותא בזה? הרי למעשה למד את הש"ס כיון שישב ללמוד, ומה סייע לזה תוקף מחשבתו? ונראה שמי שלא רגיל ומטבעו קשה לו ליישב וללמוד, צריך הרבה סיעתא דשמיא ליישב שעות וללמוד והרבה מאד סיעתא דשמיא להתרכז בלימוד. ואע"פ שרבנו אמר שע"י תפילה אפשר הכל (ראה תורה קיא), רבנו גם אמר שלתוקף המחשבה כח גדול לסייע לזה.

¹⁹ זוהר פקודי דף רנד ס"ב - ואת חזו, רישא שירותא דמהימנותא וכו' וראה הנאש של תחילת פרטפי האלילות הנקרא אמונה, והיינו ח"א, גז מחשבה, פטש בווצינא דקדושינותא תוך המחשבה שלו שהוא המוחל סתימאה, הכתה בסוד היחוד האבירה דעתיק הנקראת צולנא דקדושתא (פי' נפח חם) המלוכנת כמותא סתימאה, ועי"ז וסליק גז מחשבה העלה בתוך מחשבה עליונה את כל הברורים שבשבעה מלכים שהם הש"ן נולדו בסוד המ"ן, ופס נחברו אותם החלקים השמיים לתיקון פלופי אורי, ואח"כ ואפיק ניצוצין הוליא המוחל סתימאה את הניצוצין שאינם נלווין אורי, כי מכל נולד מהש"ן נולדו נשאר פסולה, והיינו נציצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר אותם הניצוצין זקק לש"ן עברים, וקבלתם אומא, ואח"כ ובריר פסולת מגז מחשבה אומא ביררה את הפסולת שנשארה מהכבוד של המחשבה העליונה, ואתבריר ונתבררו כזאמא כל הניצוצין השמיים לתיקון ז'1. (מח"מ ועי' כמותא עברים ע"ג ח"ב פי"ו) (המח"מ גרים כס"ב) אנה הכי אלין כמו כן אלו העשרה הרוגי מלכה, בהו אשתלם מאן דאצטרף בהם ועל יס נשלים מי סהיה לריק להשתלם, כי על ידי שנהרגו, נשמותיהם העלו את המ"ן לבניה, וגופם העלו את המ"ן למלכות, ועי"ז נשלמו בינה ומלכות, ודאי כך סליק במחשבה כולומר ולוי שהברורים האלו עלו כמתשבה העליונה להתברר, וכלא (דף רנה ע"א) כמה דאצטרף והכל היה כמו שצריך להיות, חידו מסטרא דא סתמחה היינו הקדושה היתה מלך

איתבררו, כי שם שרש כל מציאות, על כן שם בנקל לצייר אותה בבינה כפי רצונו, ועל כן יכול לפעול בשרש השתלשלות המציאות, לצייר את החכמה בבינה בציור שרוצה, וכך הוא באמת יתגשם במציאות. וזה הטעם שכל כך מדגיש רבנו בשיחה סב הנ"ל שצריך שתהיה מחשבתו תקיפה ואחווה מאד בדבר שרוצה לצייר. הטעם נ"ל כי באמת קשה מאד לעלות ולפעול במחשבתו כל כך גבוה, על כן רק כשמחשבתו מאד ממוקדת ותקיפה בביטול ההרגשות יכול שהיא תעלה כל כך גבוה ותפעל שם.

הסכנה בזה

רבנו לא רומז אפילו לסכנה שיש בזה מצד שפועל כרצונו את המציאות, ולפי רבנו זו מציאות שיש בכח המחשבה בכל אופן, משמע גם כשעושה שלא לשם שמים, ואפילו לשם שמים יכול ליפול מזה לכוחי עוצם ידי, ולפעול במציאות כרצונו כביכול שינוי הטבע. וראה בים החכמה/ט"ו על שיחה ח' שמוזהר מזה מאד שיכול ליפול מזה לכמו כישוף שמכחיש פמליא של מעלה.

עד כאן ההקדמה

שיחה ח'

כשלומדין מילי דפורענותא, כגון כשלומדין הלכות אבילות וכיוצא, אין לעיין שם הרבה, שמא יכנס בעיין עמוק עד ביטול ההרגשה, כי אין צריכין להעמיק המחשבה במקומות כאלו, כי המחשבה יש לה תוקף גדול כמבואר במקום אחר ראה תורה קצג, ותורה נג תנינא ושיחה מו וסב, וע"כ צריכין לעבור במהירות מקומות כאלו: בפרט מי שיש לו מח חזק ורגיל לעיין.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה ח'

זה, לפי שעל ידי עליית נשמתם נתקנו הנ"ן של פלופי אימא ומלטה, וְעִצְבוּ מִסְטָרָא דְאָ והעצבות היינו הסטרא אחרא היה מלך זה, לפי ששלט על גופם הקדוש. (ימ"ק ומח"מ ומפרשים)

^{טו} **ים החכמה** (לרי"מ מורגנשטרן) על שיחה ח' – ובעניין זה יש להרחיב את הדיבור, ולהזהיר גדולים על הקטנים, להבדיל בין הקודש ובין החול, בין האור ובין החושך ובין ישראל לעמים, שלא לטעות ולהטעות מהפשט הנכון בדברי רביז"ל בשיחה זו, שכל הדברים אמורים רק באדם שידע שהכל הוא ביד הבורא ית"ש מי שאמר והיה העולם, ומקשר את מוח החכמה והבינה שלו לאלוקות בתוקף גדול בעניין זה שהוא חפץ בו, שאזי זוכה ומשיג ומגיע לאותו דבר שחפץ בו. אבל חלילה הס מלהזכיר, שאין הדברים אמורים במי שחושב על עניין פלוני בלא התקשרות לאלוקות, דהיינו שחושב שרוצה להשיג עניין פלוני וחושב שהשגת הדבר תלויה בו עצמו, שעל ידי שיחשוב עליו בתוקף גדול יזכה להשיגו. ואף שכמובן יש בעניין זה נקודת דבר אמת, והוא הכוח שנתן הקב"ה בבריאה הנקרא 'כישוף' והוא עניין בינה דקליפה שמכחישין כוח של מעלה, והיינו שפעמים נדמה לאדם כאילו הכח שלו עצמו יכול לפעול ולהפעיל עניינים אחרים, אך כל זה הוא רק מצד הקליפה, שעניין זה בסופו של דבר מביא את האדם לחשוב שהכל בכוח האדם. אך זה לעומת זה עשה האלקים, וכנגד הבינה דקלי' יש כוח גדול של הבינה דקדושה שעליו מדבר רביז"ל בשיחה זו, שצריך כל אחד לחשוב ולהכניס את כל כוחותיו במחשבות דקדושה בתורה ותפילה, מתוך ידיעה ברורה שהכל מאיתו יתברך, וכפי שביאר רביז"ל (בתורה קצג) את מה שאמר רבי עקיבא על עצמו שכל ימיו חשב מחשבות של מסירות נפש והרגיש ממש את יסורי המיתה; והוא עניין שעורר רבי עקיבא את הבינה דקדושה שהיא מביאה את האדם לחכמה דקדושה והוא פתח גדול ביותר לכל ענייני עבודת ה'.

